

MECMUA OF NAAT PROSE RISALE REVIEW

Emine Öte
ORCID: 0000-0002-7313-0477
International Balkan University
Turkish Language and Literature, PhD candidate
emineote@gmail.com
Türkiye

ABSTRACT

The "mecmua" that is the subject of our study is a poetry mecmua in the naat genre, written in the first quarter of the 18th century. Mecmuas, a popular genre in Ottoman Turkish literature, especially after the 16th century, are handwritten notebooks consisting of religious or non-religious works in verse or prose collected by a compiler. In Turkish folk literature, it is called cönk. In Turkish literature, religious texts are about religious-mystical subjects, especially God, prophets and religious elders; tevhid, münacat, naat, hilye, mevlid etc. It is written in common types. There are mecmuas divided into a single type: such as naat's mecmua. The poetry mecmua that is the subject of our study is dedicated to Muhammed. It is a poetic collection of naats consisting of naat, miraciye, hilye, and münacat. In this study, the three-leaf prose section at the end of our poetry mecmua is introduced. The prose part that is the subject of our study is a treatise that we can call medium prose. This section, in which Muhammed's miracles that occurred due to his physical characteristics and physical limbs are explained, has been transcribed, translated, and analyzed.

Keywords: Mecmua, Naat, Mu'cizât

NAAT MECMUASI¹ MENSUR RİSALE İNCELEMESİ

Emine Öte

ORCID: 0000-0002-7313-0477

Uluslararası Balkan Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Doktora Öğrencisi

emineote@gmail.com

Türkiye

ÖZET

Çalışmamıza konu olan “mecmua” 18. yüzyılın ilk çeyreğinde kaleme alınmış naat türünde bir şiir mecmuasıdır. Osmanlı dönemi Türk edebiyatında özellikle 16. yüzyıldan sonra popüler bir tür olan mecmualar, bir derleyici tarafından toplanan, dini ya da din dışı manzum veya mensur eserlerden oluşan el yazması defterlerdir. Türk halk edebiyatında cönk adıyla karşılaşılır. Türk edebiyatında ‘dini metinler’ Allah, peygamber ve din büyükleri başta olmak üzere dini-tasavvufi konularda; tevhid, münacat, naat, ilahi, mevlid gibi benzeri yaygın türlerle yazılır. Mecmuaların tek türe ayrılmış olanları vardır: naat mecmuaları gibi. Çalışmamıza konu olan şiir mecmuası Hazreti Muhammed’e ithaf edilmiş; naat, miraciye, hilye ve münacatlardan müteşekkil manzum bir naat mecmuasıdır. Bu çalışmada şiir mecmuamızın en sonunda bulunan üç varaklık mensur kısım tanıtılmıştır. Çalışmamıza konu olan mensur kısım ‘orta nesir’ şeklinde diyebileceğimiz bir risaledir. Hz. Muhammed’in ‘fiziki özellikleri ve fiziki uzuvları sebebiyle meydana gelen mucizelerinin anlatıldığı bu bölümün transkripsiyonlu çevirisi ve incelemesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler:Mecmua, Naat, Mu’cizat

1. GİRİŞ

Türk edebiyatı üzerine çalışanlar klasik Türk edebiyatının dayandığı kaynakların başında, İslam dini ve onun etrafında teşekkül eden dünya görüşünün bulunduğunu dile getirirler.

İslâm kültürünün klasik Türk şiirini besleyen kaynaklar içerisinde en başta geldiği söylenebilir. Bu tesirin gücü çeşitli türde dinî eserlerin yanı sıra din dışı eserlerde de yaygın olarak açık veya örtülü bir biçimde yer almıştır (Çelebioğlu,1998: 349).

Klasik Türk edebiyatının en belirgin ve yaygın özelliği temelinde dini kültüre yer vermesidir. Bu özellik kullanılan malzeme itibarıyla bütün edebi tür ve şekillere hâkim olurken; yalnızca dini konularda kaleme alınmış binlerce manzume ve dini konuların terennüm edildiği onlarca tür edebiyatımızda küçümsenmeyecek bir yere sahiptir (Levend,1972:371).

Edebiyatımızdaki manzum dini eserleri; Cenab-ı Hak’la ilgili olarak esma-i hüsna, şerh ve mu’ammaları, tevhid ve münacatlar; Hazreti peygamberi konu edinenleri esma’i Nebi , sire, mevlid, miraç-name, mu’cizat-ı Nebî, gazavat-ı Nebi, hilye, ahlâku’n- Nebi, hicretü’n-Nebi, şefaate-name, kırk hadis, yüz hadis, bin hadis; Kur’an-ı Kerim’le ilgili olarak da tercüme, tefsir, kırk ayet, tecvid, esma-i suver, fal-i Kur’an gibi türlere ayırmak mümkündür. Ayrıca peygamber ve velilere dair eserler, menakıb-nameler, ahval-i kıyamet, akaid, fıkıh, fazilet-name (namaz ve oruca ilişkin) menasikü’l-hac, Kâbe-name, maktel, ramazan-name ve iydiyye gibi çeşitli türler ve dini-tasavvufi mahiyette de nefes, nutuk, devriye, şathiye gibi manzumeler dini edebiyatın genişliği çeşitliliği zenginliği ve yaygınlığı konusunda yeterli fikir vermektedir (Yeniterzi,2002:762).

¹ Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri, No:773, Varak 132a-134b.

Hemen her mısrasıyla sevgiyi terennüm eden klasik edebiyatımızda Hazreti peygamberi konu edinen türlerin çokluğu ise özellikle dikkat çeker. Hz. Peygamber'e duyulan samimi sevgi ile Hz. Peygamber edebiyatı diyebileceğimiz kadar zengin türlerle onun hayatının her safhası ve onunla ilgili bütün hususiyetler edebiyatımıza aksetmiştir (Yeniterzi,2002:762).

Türk edebiyatında 'dini edebi metinler' başta: Allah, peygamber, din büyükleri olmak üzere dini-tasavvufi konularda; tevhid, münacat, naat, hilye, ilahi, mevlid gibi yaygın isimleriyle bilinmektedir. Bu türler içerisinde İslam Peygamberi Hz. Muhammed'i her yönüyle konu edinen ve onu her daim öven manzumeler, Türk halkı tarafından özellikle teveccüh gören bir tür olmuştur.

Naatler, peygambere karşı duyulan sevgi, saygı; peygamberliği, onun mucizeleri, hicreti, yaşadığı sıkıntılar; şefaati ve miraç gibi yaşadığı olağanüstü olayları konu edinen metinlerdir. (Yeniterzi,2002:762) Klasik Türk edebiyatında naatler mecmualarda (Mecmu'a-i Nuût-ı Nebeviyye) bir araya getirilmişlerdir. Aynı şekilde naat ve miraciyeler bir mecmuada toplanmışlardır (Akkuş,2007:181).

Hz. Muhammed'in hayatının hemen her yönüyle klasik Türk şiirinde somut bir karşılığının bulunduğu bu konuda kaleme alınan eserlerin ve bu doğrultuda gelişen türlerin niceliği ve çeşitliliği ile de kavranabilir. Bu hususta kaleme alınan belli başlı eserler/türler şu şekilde sıralanabilir: Sîre (Sîret/Siyer), Mevlid, Mucizâtü'n-nebî, Esmâü'n-nebî, Evsâfü'n-nebî, Na't, Şemâil, Hilye, Mirâciyye/Mirâc-nâme, Regâibiyye, Gazavat-nâme, Hicret-nâme, Şefaât-nâme, Fazilet-nâme, Kırk Hadis (Uzun,2005:455).

Bununla birlikte mecmua, eski şiirimizde insanların -tamamen- kendi beğenilerine göre derlediği manzum/mensur metinleri barındıran yazma eserlerdir. Mecmualar, başlangıçta bir not defteri özelliği taşıran zamanla işlevi ve fonksiyonu gelişerek telif eser özelliği kazanmıştır. Bu nedenle kimi mecmualar çok özensiz ve karışıkken kimi mecmualar da pek muntazamdır (Uzun, 2005:265).

Türk edebiyatında dini türler içerisinde sadece Hz. Muhammed'e hasredilen: naat, miraç-name/ miraciye, mevlid, Ahmediye (Muhammediye/ Mahmudiye) hilye, kırk hadis gibi siyer ağırlıklı şiirler çok büyük bir külliyat oluşturur. Bu edebiyat ürünlerinde Hz. Muhammed'in fiziki ve ruhi özellikleri genellikle onun ahlaki davranışlarının örnekliliği üzerinden kaleme alınır. Hz. Muhammed'in her yönüyle yaşamı: iç ve dış güzellikleri, sözleri, davranışları, emirleri, mucizeleri ahlaki üstünlüğüyle anlatılır. Hatta Hz. Muhammed'in her vasfının anlatılması dini bir vecibe telakki edilir.

Hz. Muhammed'e duyulan sevgi ve saygı sebebiyle onun hem fiziki hem ruhi özelliklerini konu edinen edebiyat ürünleri, yüzyıllarca özellikle Türk halkı tarafından benimsenmiş, hatta naat ve mevlid türleri kutsal bir metin gibi saygı görmüştür.

Çalışmamıza konu olan 'Şiir Mecmuası' dini metinler çerçevesinde tüm bu söylenenlere uygun olarak bir "Naat Mecmuası"dır. Konusu sadece Hz. Muhammed olan ve onunla ilgili yazılan şiirler bu mecmuada bir araya toplanmıştır.

Mecmûa, Arapça kökenli bir kelime olup "bir araya getirilmiş, toplanmış" manasındaki mecmû' kelimesinin müennesidir ve "toplanmış, derlenmiş şeylerin tamamı" anlamını karşılamaktadır (Kut, 1986: 170). Mecmûalar bir ya da daha fazla yazar veya derleyen tarafından toplanılan, dînî ya da lâ dînî mensur ve manzum eserlerden oluşan el yazması defterlerdir (Uzun, 2005: 265). Şekil yönünden bir defterden ibaret olan bu eserler bir çeşit antoloji niteliğindedir (Pala, 2014: 300). Şiir yazmasa da edebî zevk sahibi kimseler tarafından derlenen mecmualar, toplumun her kesimine hitap etmiş, tertip edildiği dönem içerisinde ve sonrasında derleyen ya da okuyucu için içerisinde birçok bilgi barındıran ansiklopedi niteliği taşımıştır.

Derleyen tarafından kişisel zevklere göre derlenmiş farklı tür ve şekildeki şiirleri içinde barındıran bu eserlerin en belirgin özelliği “derleme” faaliyeti ile oluşturulmuş olmalarıdır (Gürbüz,2011:1).

Çalışmamıza konu olan Şiir Mecmuası'nın derleyeni mevcut değildir. Mecmua'daki bütün şiirler ve en sonda bulunan mensur risale tamamen Hz. Muhammed ile ilgilidir. Mecmua'da ara ara başka peygamberler, dört halife ve Hz. Muhammed'in torunları Hasan ve Hüseyin de konu edilmiştir. Dolayısıyla bu mecmuayı dini türde teşekkül etmiş eserler kategorisinde “**Naat Mecmuası**” olarak isimlendirebiliriz. Zira tamamen İslam Peygamberi Hz. Muhammed'i konu almış ve ona ithaf edilmiş naatlardan müteşekkildir.

Bu çalışmada Mecmua'nın en son kısmında bulunan tek ‘mensur’ bölüm günümüz Türkçesine aktarılmış ve incelenmiştir. Mensur bölümde, Hz. Peygamber'in fiziki özellikleri ve fiziki uzuvları sebebiyle meydana gelen mucizeler; hadisler, Peygamber döneminde yaşanan hikayelerle bağlantılı olarak kaleme alınmıştır. Manzum bölümlerde olduğu gibi mensur kısımda da kaleme alan yahut derleyen kişinin adı ve Mecmua'nın istinsah kaydı mevcut değildir.

Mecmua'nın manzum bölümlerinde ismi çok bilinen ya da daha az bilinen pek çok Divan şairine ait; naatlar, miracyeler, manzum-mensur şemâil ve hilyeler mevcuttur. Aynı zamanda Hz. Muhammed haricinde diğer peygamberlerin, Hulefâ-i Râşidin'in manzum hilyeleri de bulunmaktadır. Mecmua'nın kaleme alındığı dönemde padişah olan Sultan III. Ahmet'in de konusu naat olan bir gazeli mevcuttur. Her ne kadar tam bir istinsah kaydı bulunmasa da Mecmua'nın kaleme alındığı tarihi “Hala Padişahımız Olan Sultan Ahmet'in Güftetelerindendir” başlığından hareketle takribi olarak çıkartabiliyoruz. Zira Sultan III. Ahmet 1703-1730 tarihleri arasında hüküm sürmüştür.

Mecmua'nın bu çalışmaya konu olan ve en sonunda yer alan üç varaklık mensur bölümünde, manzum kısımlarda olduğu gibi sadece Hz. Muhammed konu edilmiştir. Hz. Muhammed'in fiziki özellikleri ve fizik azalarıyla gösterdiği mucizeler, o dönemde yaşayan kişilerin tanıklığıyla yaşanmış hikayeler bağlamında kaleme alınmıştır. Hadislerle süslenmiştir.

Klasik Türk edebiyatında Hz. Muhammed'e ithafen yazılan türlerden biri de hilyelerdir. Edebiyatta, İslam peygamberinin olumlu özelliklerini, fiziki güzelliklerini ve örnek davranışlarını konu edinen manzum ve mensur eserlere ad olmuştur (Akkuş 2018: 117). Peygamberi tasvir eden ifadeler şemâil ve hilyelerin kaynağı olmuştur. Osmanlı kültüründe, İslam peygamberi vasfında yazılmış hilyeler gibi dört halife (hilye-i çehâryâr-ı güzin), bütün peygamberler (hilye-i enbiyâ) ve büyük mutasavvıflar için de hilye düzenlenmiştir. Türün manzum ve mensur örnekleri vardır. Hilyeler, daha ayrıntılı olarak yazılmış olan şemâilin bir bölümüdür. Osmanlı edebiyatında türün ilk ve en önemli temsilcisi Hâkânî'dir (ö.1606). Peygamberin fiziksel ve ruhsal özelliklerinin tasvir edildiği Hilye-i Hakanî bir mesnevidir (Akkuş, 2018: 118).

‘Hilye’ türü denilince araştırmalarda mutlaka ilk sırada yer alan ve Türk edebiyatının ilk hilye örneği kabul edilen “Hilye-i Hâkânî” bu Mecmua'da Hilye-i Hâkânî / Hâkânî Mehmed Bey başlığıyla (64b-96a) varakalarında 706 beyitli uzun bir metin olarak yer almaktadır.

Çalışmamıza konu olan Mecmua'da ağırlıklı bir diğer tür de miraciye olup yedi uzun miraciye mevcuttur. Miraciye türü, Hz. Muhammed'in göğe yükseliş mucizesinin hikâyesi olduğundan Türk halkı tarafından çok sevilmiş bir edebi türdür.

Edebiyatta, İslam peygamberinin yaşadığı göğe yükseliş veya manevî âlemlere geçiş mucizesini konu edinen manzum ve mensur dini türdür (Akkuş, 2018: 119).

Miraciye konusu beyitlerden başlamak üzere siret gibi İslam peygamberi vasfında yazılmış metinlerde, mesnevilerde bir bölüm; divanlarda birer manzume ve bağımsız eserler gibi çeşitli ölçülerde örnek verilmiş tür örneklerindedir (Akkuş, 2018: 160).

Naat ve miracijeler bir mecmuada toplanmış, mesnevi biçimindeki bağımsız miracijelerden bazıları basılmıştır (Akkuş, 2018: 162).

Çalışmamıza konu olan mecmua esasen bir şiir mecmuası olsa da sonundaki mensur kısım manzum bölümlerle paralel şekilde Hz. Muhammed'i fiziki özellikleri ve fiziki özellikleriyle gösterdiği mucizeler noktasından ele aldığından; muhteva, dil, üslup ve bediiyat açısından tahlil edilmeye değer nitelikleri haiz olduğundan incelemeye değer görülmüş ve bu çalışmaya konu edilmiştir.

2. MENSUR KISIM TAHLİLİ

132a-134b numaralı, eserin sonunda yer alan mensur varaklarda, Hz. Muhammed'in azalarına ait mucizeler yanında onun kısaca hilyesini de anlatan bu mensur risale ile eser tamamlanmıştır. "Temmet" yani 'tamamlandı' ifadesiyle bitirilen bu üç varak Allah'a ve Hz. Muhammed'e duayla başlamış ve sonunda yine dua ile bitirilmiştir. Manzum bölümlerde olduğu gibi mensur olan bu kısımda da müellifine dair bir kayıt yoktur.

2.1. Mensur Risale Metni²

[132a]³

*Elhamdu li'llāhi vaḥdehū ve keḫā 'abdehū. Ve şalla'llāhu te'ālā 'alā resūlihi ve ḫabı̄bı̄hi Muḫammedin 'abdı̄hi ve resūlihi lā nebiyye ba'dehū.*⁴*Hāzret-i Hātem-i Risālet şalavāt ve selāmuhū 'aleyhūñ mübārek ve münevver zahr-ı İslām olan zahr-ı aḫarlarundaki ḫātem-i nübüvvetbeyān olunmaḫ ḫabı̄ tinden olmaḫla rivāyāt-ı şıḫāḫ ile ifşāḫü beyān olunur ki;*

Duası ile başlayan mensur risale ilk olarak Hz. Muhammed'in Hatem-i Nübüvvet yani peygamberlik mührüyle onun şemailini ele alan hadis ile söze başlamaktadır. Nübüvvet Mührü'nü rivayeti sahih olan hadislere ve Kur'an'da Mutaffifin Suresi'nin 26. ayetindeki ḫitāmuhū misk⁵ (*Kur'an-ı Kerim: Mutaffifin 26, s.587*). ibaresine telmihle yer vermiş ve sözünü Kur'an'a yaslayarak delillendirmiştir.

İlk dört paragrafta Nübüvvet Mührü ve özellikleri şu şekilde tasvir edilmiştir: ***Evvelen hey'etinden olan rivāyātdan ber-vech-i tevfi ḫ telḫı̄ n u telḫı̄ ş olunan budur ki; beyza-i ḫumāme miḫdāri bir beyḫa'i humame miḫdar-ı bir beyḫa'i naşize ya'ni saḫı̄ ḫ-i bedende bāriz ve mürtefi' bir kızıla mā'il ḫudde-i laḫı̄ fe (hoş beze) idi ki üzerinde sigil şeklinde siyāḫ ḫāller olup şa'arāt-ı müctemi'a altında görünmekle sebz ü siyāḫ olmaḫ daḫi rivāyet olunmuştur. Pes levn-i beden-i şeri fe nisbet-i ḫumrete mā'il olup levn-i şa'r ve taviil inḫimāmıyla miskı̄ reng ve sebz-i ḫām olması ḫulāşa kelimāt-ı ḫuffāz-ı muḫaddis ı̄ n olur.***

² Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri, No: 773, Varak 132a.

³ Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri, No: 773, Varak 132a.

⁴ Duanın Türkiye Türkçesi: "Bir olan Allah'a hamdolsun. O, kuluna yeter. Salat ve selam, habibi, kulu ve elçisi olan ve kendisinden sonra peygamber gelmeyecek olan Efendi'mize olsun."

⁵ Mührü de misk olan.

Hız. Muhammed'in peygamberlik alameti olan nübüvvet mührü fiziki olarak tasvir edilmektedir. Hatemi Nübüvvet mührü; kızıl renge yakın üzerinde nefti yeşil noktalara sahip beze biçiminde bir çıkıntı olarak resmedilmektedir.

Ş āniyen ketfeyn-i şeri Ğ-i münevverleriniñ eyemenünde yahud eyserinde mā-beynehümāda olmasında daħi rivāyāt vardır. Lākin eşaħħ-ı rivāyāt ketf-i şeri Ğinüñ eyserine akreb olmağdur. Niteki izā-i kalb-i şeri Ğflerinde olmağ rivāyātu te'yi Ğder. Hākim bin Hakem bin 'Atebe'den rivāyet ederler ki; Hağ celle ve 'alā hazretleri her nebi Ğ ki ba'ş eyledi, yed-i yemi Ğnlerinde şāhid-i nübüvvet var idi. İllā bizim Peyğamberimizüñ Habıbullāh Muhammed Resüüllāh şalla'llāhu 'aleyhi ve sellemüñ mühr-i nübüvvet ve beşāretleri mübārek ketfleri arasında idi.

Saniyen hitabıyla başlayan ikinci bölümde, Nübüvvet Mührü'nün Hız. Muhammed'in vücudunun neresinde bulunduğu üzerine rivayetler sıralanmaktadır. Mührü Nübüvvet, Hız. Muhammed'in iki omuzu arasında sol koluna yakın bir yerdedir.

'Evvelen ve Saniyen' diye başlayan yukarıdaki ilk iki bölümde, Hız. Muhammed'in Nübüvvet Mührü'nün şekli, rengi ve iki omuzu arasında bulunması anlatılmıştır. Bu konuda rivayet edilmiş sahih hadisleri de ravilerinin isimleriyle eklemiştir. Hız. Muhammed'in peygamberliği hem vücudunda bulunan mühre benzeyen et parçasına hem de Hız. Muhammed'in en önemli mucizesi olan Kur'an-ı Kerim'e dayandırılarak peygamberliği temellendirilmiştir.

Ş ālisen ihtilāf itmişler ki; ol mühr-i nübüvvet üzre hağğ-ı mektüb var mıdur? Kimi Muħammedün Resüüllāh yazılmışdır; kimisi fe-inneke manşürun yazılmışdır; kimi dāħilinde Allāhu vaħdehü lā şeri Ğke lehü ve zāhirinde tevecceh hağğ ü künte fe-inneke manşürun yazılmışdır dimişler.

Giriş kısmındaki üçüncü sözde Nübüvvet Mührü üzerinde bir yazı olup olmadığı konusunun ihtilafı rivayetlerinden bahsedilmektedir.

[132b]⁶

Bunlaruñ birisi şıħhate irmemişdür. Nitekim Hāfızu'l-Aşr Şeyħ İbn-i Hacer taşrı Ğ idüp taşrı Ğ ideni tevhi Ğm itmişdir. Ve Hāfız Beyhağı Ğ dimişdür ki; Muħammedün Resüüllāh yazılmışdır. Kimi sir, fe-inneke manşürun yazılmışdır, Muħammedün Resüüllāh yazılmışdır deyü rivāyet edenler uşbu '-ı şeri Ğflerinde olan Ğātem ile müştebih (şüpheli) olmağla böyle rivāyet itmişdür.

Hatem-i Nübüvvet ile ilgili olarak üçüncü bahiste; Nübüvvet Mührü üzerinde Muħammedün Resüüllāh, fe-inneke manşürun, Allāhu vaħdehü lā şeri Ğke lehüveya tevecceh hağğ ü künte fe-inneke manşürun şeklinde ifadeler yazıldığı şeklinde, dört farklı yazıdan ve bu yazılarla ilgili rivayetlerde yer alan ihtilaflardan söz edilmektedir. Bu dört ifadeden hangisinin mevcut olduğu konusunun neticeye bağlanamadığından bahisle bu cümlelerin nübüvvet mührü üzerinde olup olmadığı şüphesinin giderilemediğinden söz etmektedir.

Rābi'an ol mühr-i şeri Ğ hāl-i vilādet-i şeri Ğflerinde bile mi idi soñra mı vağ' olundu ihtilāf itmişlerdür. Bezzār'da ve Ğayrida vağğ-i vağ'ı ve ta'yi Ğn-i vāğ'ı beyān olunmuşdur ki rāvi Ğeydür: Peyğamber Hazretüne didi ki; Yā Resüüllāh! Nebi Ğoldığüñuzu nice bildiñüz ve nice yağı Ğn geldi? Buyurdular ki: Baña iki melek geldi ve ben Bağğā-i Mekke'de idüm. Birisi didi ki: Bağğnı şağğ eyle. Ol dağı yardı ve kalbimi çıkardı ve andan mu'ammer şeytāni çıkarup atdı. Pes şadrumı ve kalbimi Ğasl eyledi. Andan biri didi ki; hağğ-ı bağğna ya'ni Ğbağğnı dik. Ol dağı diküp iki ketfüm arasına mühr-i nübüvvet başdı. Nitekim el-ān öyledir. Dönüp gittiler. El-

⁶ Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri, No:773, Varak 132b.

ân öyledür diyü emr-i mezkûri ben müşâhede eyledüm buyurdılar. Ebû Nu‘aym rivâyeti böyledür: Hı̄n-ni vilâdet-i bâ-sa‘âdetlerinde bir melek bir beyâz kı̄se getirüp içinden bir hâtem çıkardı ve mübârek ketfleri arasında vaz‘ itdi. Bu rivâyet üzre ‘akab-ı vilâdetde olmağ görünür. Vallâhu te‘âlâ a‘lem.

Hatemi Nübüvvet yani peygamberlik alameti olan bu mühürle ilgili dördüncü ve son sözde: Peygamberlik mühürünün doğumla mı var olduğu yoksa sonradan yani Hz. Muhammed’in peygamberlik ilanı sonrası mı ortaya çıktığı konusunu yine hadislerle destekleyerek izah etmektedir. Bu konunun açıklığa kavuşmadığını ve en iyisini Allah’ın bileceğini ifade ederek “Hatemi Nübüvvet” bahsini kapatıyor.

Mensur risalenin bundan sonra gelen ve on başlık altında ele alınan bölümlerinde Hz. Muhammed’in fiziki özellikleri ve fiziki özellikleriyle gösterdiği mucizeler anlatılmaktadır.

3. PEYGAMBERİMİZİN FİZİKİ ÖZELLİKLERİ VE FİZİK AZALARIYLA GÖSTERDİĞİ MUCİZELER

Beyân-ı Mu‘cizât-ı A‘zâ-i Tîhîre-i Hazret-i Rrisâlet-penâh Salla’llâhu ‘Aleyhi ve Sellem ve Âlihî ve Sahbîhî⁷

3.1. Baş-Saç Mucizesi⁸

Hâzret-i Meşhar-ı Mevcûdât ‘aleyhi efdalü’s-şalavât ve ekmeli’t-teslî mâtun mübârek re’s-i şerîf-i hümayünlarından kadem-i meymünlarına varınca cümle a‘zâ-yı şerîfeleri mu‘cizeden hâlî degüldir deyü rivâyât-ı [133a] şahî hatî’l-ahbâr-ı aşhâb-ı siyer üzre gı̄sû-yı mübârek-i müşk-büylarınıñ mu‘cizât-ı bâhiresi rivâyet-i Hâlid bin el-Velîd üzre rağıya’llâhu te‘âlâ ‘anh; Müşârun ileyhün bir tâkıyyesi var idi. Her gâh muhârebede ol tâkıyyeyi giyer idi. Ol gün ki leşger-i Şâm ile muhârebe itdi, ol tâkıyyeyi bulmayıcakziyâde mahzûn olup ba‘de’t-teftîş bulıcağ fevka’l-had münbaşı oldu. Sebebindensu‘âl itdiler. Ol tâkıyyede müy-i dil- cüy-i Fahr-i Cihân nihân idi. Ol zamân re’s-i şerîflerün tahtı k buyurdılar ve mübârek saçların aşhâba tevzî ‘ buyurdılar, nâşıye-i şerîfleründen birkaç târ-ı misk-bâr dañı baña i‘tâ buyurmalarıyla ben dañı anı tâkıyyede mahzûn idüp tâc-ı sa‘âdet idinmişdüm. Her ma‘reke de ki ol külâh başumda idi, zafer mukarrer idi buyurdılar.

Baş ve Saç Mucizesi başlığında:

Hz. Muhammed’in bütün uzuvlarının baştan aşağı mucizevi sonuçlarının mevcut olduğunu delillendirmek için Halid bin Velid’den rivayet olan bir hikâye aktarılıyor. Hz. Peygamber sağlinda Halid bin Velid ve bazı başka sahabelere, saçını keserek küçük parçalar halinde dağıtmıştır.

Halid bin Velid Hz. Peygamber’e ait kendisine düşen saç tellerini, başına taktığı takyede saklamaktadır. Halid bin Velid, peygamberin saç parçalarının bulunduğu bu takye ile katıldığı bütün savaşlarda, saçların mucizesi sebebiyle sürekli zaferler kazandığına inanmaktadır. Saç ve Baş Mucizesi bölümünde, saçları sakladığı takyeyi kaybedince çok mahzun olan Halid bin Velid’in bir süre sonra takyesini dolayısıyla Hz. Muhammed’in saç parçalarını bulması sonucu neşesinin yerine geldiği hikâye edilmektedir.

⁷ Gütümüz Türkçesi: “Risaletin dayanağı Hz. Muhammed’in (S.A.V) temiz uzuvlarının beyanıdır.”

⁸ Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri, No: 773, Varak 132b.

Ve Daħi Rūy-i Mübārek ve Müşerrefleriniñ Beyānı⁹

3.2. Yüzünün Işık Saçması Mucizesi¹⁰

Ḥazret-i Selmān-ı Fārisi ʿrađıya ʿllāhu ʿanhden mervi ʿdir ki; Ḥazret-i Meḫhar-ı Risālet şalla ʿllāhu ʿaleyhi ve sellem bir kerre pāzūma yapışup beni hem-rāh itdi. Ümmü ʿl-Mü ʿmini ʿn ʿĀ ʿişe rağıya ʿllāhu ʿanhā menziline iletdiler. Ḥazret-i ʿĀ ʿişe tebessüm itdi. Peyğamberimiz ʿaleyhi ʿş-şalātü ve ʿs-selām sebeb-i tebessümden su ʿāl etdikde didi: Yā Resūlallāh! Mübārek izārıñuz dikmek için igne ḫāzır olunmadı. Süheyle-i Enşāri ʿye ʿden ʿāriyet aldum. Elümden düşdi. Ḥāne tāri ʿk idi, bulamadım. Şimdi sa ʿādetle geldiñüz. Cebi ʿn-i mübi ʿniñüzden lı şu ʿā ʿsātı ʿ olup ḫāne rüşen oldı. Ol nūr-ı lāmi ʿ pertevi ile süzen-i güm-geşteyi buldum.

Selmanı Fārisi ʿden rivayetle aktarılan mucize şöyledir:

Hız. Ayşe elinde bulunan iğneyi yere düşürür ancak oda karanlık olduğu için onu bulamaz. O esnada Hız. Peygamber odaya girince yüzünün nurundan oda aydınlanır ve düşen iğneyi bulur. Hız. Muhammed ʿin yüzü etrafı aydınlatan bir mucizeye sahiptir.

Ḳıṭ ʿa: *Ey nūr dāde şem ʿ-i ruḫet mihr ü māh rā*
 Zülfet şikeste revnaḫ-ı müşk-i siyāh rā
 Nūr-ı İllāh ez meh-i rūy-i tū lāmi ʿest
 Berdār burḫa ʿ ez ruḫ u nümā İllāh rā¹¹

3.3. Mendil Mucizesi¹²

Neş r: *Birgün bir cemā ʿat Enes bin Mālik rağıya ʿllāhu ʿanh ziyāretüne vardular. Öñlerine ta ʿām getürdi, ol ta ʿām bir kirlı mendil içinde. Çün mihmānlar ta ʿāmdan fāriğ oldı, Ḥazret-i Enes cāriyelerine buyurdi. Ol mendili āteşe bıraḫdı. Bir laḫzadan şoñra āteşden [133b] süd gibi çıkardı ve bir ipliği yanmamış. Mihmānlar ta ʿaccüb idüp ḫikmetünden su ʿāl itdiler. Mümā ileyh Enes buyurdi ki: Bu mendil ile gāhi ʿRisālet-penāh Ḥabı ʿb i İllāh şalla ʿllāhu ʿaleyhi ve sellem ḫazretleri mübārek yüzlerün siler daħi her gāh kirlense bu ṫarı ʿk-ıla vesāḫun izāle ideriz.*

⁹ Şerefli ve kutsal yüzlerinin beyanıdır.

¹⁰ Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri, No: 773, Varak 133a.

¹¹ Peygamberin yüzündeki nur mucizesi maddesine eklenen Farsça kıtanın kime ait olduğu belli değildir.

Türkiye Türkçesi: “Ey yüzünün mumu ay ve güneşe ışık vermiş. Siyah zülfün siyah müşkün güzelliğini, letafetini kırmış,,lahi nur senin ay yüzünden parlıyor, peçeni kaldır yüzünden de ilahi nuru göster.”

¹² Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri, No: 773, Varak 133b.

Mendil Mucizesi şöyledir:

Enes bin Malik misafirlerine, kendisine Hz. Muhammed tarafından verilen bir mendil ile gösteri yapar. Kirli görünen mendil içinde önce misafirlerine yiyecek ikram eder. Bu kirli mendilde ikram edilen yiyeceklerden rahatsız olan misafirlerin yanında bu mendili ateşe sokar. Tertemiz süt gibi beyaz ve yanmamış olarak çıkan mendil Hz. Muhammed'e aittir ve Enes bin Malik'e Peygamber tarafından hediye edilmiştir. Olağanüstü meziyetleri olan bir eşyanın mucizesine tanık olan misafirler şaşkınlıklarını gizleyemezler.

3.4. Göz Mucizesi¹³

Ammā mu‘cizāt-ı ‘ayn-ı mübārek ü münif-i münevverleri ki şihhate irişmişdür ki ol Hāzret şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem nice ki quddāmlarından görürler idi, hālflerinden daği görürlerdi ve nice kim aydınlıkda görürler-idi, karañuda daği görürlerdi. Nitekim ‘Ā’iše-i Şiddi ka rağıya’llāhu ‘anhā rivāyet ider ki: Kāle Resūlullāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem: İnni ̄erā fi ‘z-zulmeti kemā erā fi ‘z-zāv’i ve inni ̄erā min hālfı ̄kemā ā fi ̄emāmi ̄.

Hz. Muhammed çok ileriye hatta küçücük parçaları dahi görme yetisine sahiptir. Hz. Ayşe'den rivayet ile Hz. Muhammed: *Kāle Resūlullāh şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem: İnni ̄erā fi ‘z-zulmeti kemā erā fi ‘z-zāv’i ve inni ̄erā min hālfı ̄kemā erā fi ̄emāmi ̄.*¹⁴ buyurmuştur.

Ammā mu‘cizāt-ı gūş-i vahy-nüyūşları¹⁵

3.5. Uykuda İşitme¹⁶

Mervi ̄dir ki nice ki bi ̄dārılıkları hālünde işidürlerdi, h ̄ābda daği öyle işidür. Yevm-i Bedr’de ‘Abbās’dan yüz vaqıyye altun fidā istediler. ‘Abbās izhār-ı ‘adem-i kudret idüp nereden getürüben didi. Hāzret-i Mefhar-ı Mevcūdāt ‘aleyhi efdalü’s-şalavāt buyurdılar ki: Ol zerdı ki Ümmü’l-Fazl’a tabşırduñ. Didüñ ki, eger selāmetle gelürsem febihā ve illā evlā[du]ma kısmet eylesün. ‘Abbās didi: Nice işitdün? Hāzret şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem buyurdu: Cebrā’ı ̄l haber virdi. ‘Abbās İslām’a geldi ve daği Resūlullāh Efendimiz şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem cemādāt kelāmun işidürdi ve hācer ü meder es-selāmu ‘aleyke Yā Resūlullāh dirlerdi ve mesmū’-ı Hāzret şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem olurdu.

Hz. Muhammed'in işitme mucizesi şöyledir:

Kendisi uykuda dahi işitir ve mana aleminde olmuş ya da olacak olaylarla ilgili işittiklerini etrafındakilerle paylaşırdı. Bedir'de kendisinden fide istenen Abbas isimli bir şahsın başına gelenleri Hz. Muhammed'in gayb aleminde vahye dayalı işitme sonucu bilmesi, bu mucizeyi olayın muhatabı Abbas'a anlatması ve Abbas'ın İslam'a girmesi olayı anlatılmaktadır.

¹³ Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri, No: 773, Varak 133b

¹⁴ Türkiye Türkçesi: "Ben aydınlıkta gördüğüm gibi karanlıkta da görürüm. Önümü gördüğüm gibi arkamı da görürüm."

¹⁵ Vahiy alan işitme mucizesi

¹⁶ Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri, No: 773, Varak 133b

Ammā mu ‘cizāt-ı dest-i meymenet-peyvendleri¹⁷**3.6. El Mucizesi**¹⁸

Dest-i mübârekleri her neye tokınsa hayr u bereket peydâ olurdu. Bedr hı ̄ninde bir avuç turâbı vücûh-i küffâra saçdıklarında cümlesiniñ çeşmine işâbet itdügi gibi ve kef-i pür-şereflerinde seng-i zı ̄re tesbî ̄h itdükleri gibi ve Ümmü Ma ‘bed gûsfendini haleb itdükde leben-i keş ı ̄r haleb itdükleri gibi ve mess-i yed-i mü ‘eyyedleriyle ta ‘âm bereket bulup miqdâr-ı kalı ̄ cem ‘-i keş ı ̄re vefâ itdügi gibi ve eşâbi ‘-i müteberrikeleri arasundan cereyân-ı mâ gibi. Nitekim kütüb-i siyerde tafş ı ̄ olunmuşdur. İbnü ‘l Meha ‘nuñ yüzine mübârek ellerün mesh itdüklerinde yüzleri pür-nûr u ziyâ olup ây ı ̄ ne-miş âl ‘aks-i mâh görinürdi.

Sahabelerden nakledilen olaylar eşliğinde, Hz. Muhammed’in elinin dokunduğu her şeyin bereketlendiği, yiyeceklerin miktarının arttığı ve yüzüne dokunduğu insanların yüzünün parladığı ve parmakları arasından su gibi akan ve bereketi artan yiyeceklerden söz edilmektedir.

[134a]

Ammā mu ‘cizāt-ı zahr-ı azharları¹⁹**3.7. Ayak Mucizesi**²⁰

Hâtem-i nübüvvet azhar-ı mu ‘cizât ki zikri sebķ eyledi. Ammā mu ‘cizāt-ı kadem-i mükerrerleri Cābir-i Enşārî ̄ rağıya ‘llāhu ‘anh eydür: Menzilümde bir çāh (kuyu) var idi. Şuyı gāyetde şūr u nā-hoş idi. Ol Hāzret ‘e şalla ‘llāhu ‘aleyhi ve sellem şikāyet eyledüm. Bir legen getirüp mübârek ayakların içinde yudular ve fermānlarıyla şuyı kıyuya döküdüm. Şı ̄ ri ̄ n ve hoş-güvār oldu. Ve dađi ba ‘zı aħcāra vaz ‘-ı kadem itdükde eş ̄ itdügi şihhate imişdür. Ve dađi Cābirrađıya ‘llāhu ‘anh hikāyet idüp eydür ki: Deynüm var idi. Nahlistānumuñ hāşılı düyunuma vefâ itmedügin Hāzret ‘e şalla ‘llāhu ‘aleyhi ve sellem ‘arz itdüm. Nahlistānuma kadem-renci ̄ de ħurmā ħürmenüne mübârek ayakların vaz ‘ itdüler. Andan oturup ğuremā-i Cābir gelsün diyü dāyinleri da ‘vet itdüler ve cümlesiniñ deynini ol maħşûlden vefâ itmez iken müstevfā edā eyledi.

Ayak mucizesi şöyledir:

Cabir Ensari rivayetiyle kuyusunda bulunan acı suyun Hz. Muhammed’in acı suda ayaklarını yıkamasıyla tatlı suya dönmesi anlatılmaktadır. Ayrıca Hz. Muhammed’in Cabir’in bostanına ayak basmasından sonra ürününün artarak bütün ihtiyaçlarını karşılaması ve borçlarını ödemesi mucizesi anlatılmaktadır.

3.8. Dudaklarının Mucizesi²¹

Ammā dehān-ı bāhirü ‘l-burhān budur ki Enes bin Mālik rağıya ‘llāhu ‘anh dimiş: Hānemüzde bir acı kıyu var idi. Lü ‘āb-ı dehān-ı şeri ̄ fleri ol çāha ilkā itdüler. Şöyle şı ̄ ri ̄ n oldu ki, Medı ̄ ne ‘de bir öyle tatlı kıyu dı ̄ yoğidi. Ve Kels ̄ üm ibni ‘l-Huşayn rağıya ‘llāhu ‘anh ceng-i Uħud ‘da muħārebe iderken ħulkūmlarına ok tokındı. Mübârek ağızları şuyından tokındurdılar. Fi ‘l-fevr şihhāt buldı. Ve Muħammed bin Sadık ‘uñ eli kaynar kızıgan içine girüp yandı. Mübârek ağızları şuyı ile şifā buldı. Ve bir eli kesilmiş kimesne ħuzūr-ı pür-

¹⁷Uğurlu el mucizesi.

¹⁸Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri, No: 773, Varak 133b.

¹⁹Görünen uzuvların mucizeleri

²⁰Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri, No: 773, Varak 134a.

²¹Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri, No: 773, Varak 134a.

nūrlarına getürdiler idi. Maḳtū'asunu maḥalline vaz' idüp mübārek ağızları şuyun tokundurdu ve okudular. Fi'l-hāl şifā buldı. Ve gārda Şiddi ḳ-ı Ekber de ḳademüne zaḥm-ı mār elem virdükte mübārek ağızları şuyı ile şifā buldı. Ve Cāres bin Üveys ḥazretleriniñ zaḥmı daḥi rı ḳ-ı şeri ḳ-fleri ile şifā buldı. Ve mufaşşalāt kütüb-i siyer ve daḥi çoḳ mu'cizāt yazılmışdur.

Enes bin Malik'ten gelen rivayet şöyledir:

Hız. Peygamber, Enes bin Malik'in suyu acı olan kuyu suyuna dudaklarını deḡdirince Medine'nin en tatlı suyuna dönüşmesi mucizesi anlatılmaktadır. Ayrıca eli yanan, eli kesilen yahut bir yılan tarafından ısırılan kimselere, Hız. Muhammed dudaklarıyla dokunup okuyunca onların şifa bulması ve meydana gelen şifa mucizesi hadiseleri anlatılmaktadır.

3.9. Diş Mucizesi²²

Ammā mu'cizāt-ı esnān-ı nūr-eřşānları tekellüm itseler [134b] esnā-yı senāyālarında bir nūr zāhir olurdu ki pertevüinden ḥāneler rüşen olurdu. 'Ā'işe-i Şiddi ḳa raḡıya'llāhu te'ālā 'anhā eydür: Bir gece nevbet benim idi ve ḥücrede çerāḡum yoḡ idi. Ḳudüm-i behcet ile ḥücreye teşri ḳ itdüklerinde ḥücrede çerāḡ ḳalmaduḡın izḥār itdüm. Buyurdılar ki: Ey 'Ā'işe! İster misin ki fetiḳe-i rüḡansız saña bir çerāḡ idelim. Didüm ki: Ne'am.Tebessüm itdüler. Meyān-ı esnān-ı düir-feřşānlarından bir nūr-ı raḥşende tābān oldu ve ol ḳadar imtidād buldı ki řu'ā'ı ile ba'zı nısvān rismān egirdiler. Ve ba'zı cāme dikdiler. Tā ḥāb zamānuna dek fūrü'ı bāḳı idi.

Hız. Ayşe rivayetiyle dişlerinin etrafı aydınlatması mucizesi şöyledir:

Hız. Ayşe odasında yakacak fitil olmadığı bir gün Hız. Muhammed'in dişlerini açması sonucu, odanın sabaha kadar aydınlandığını ve başka kadınların da gelip aydınlık olan bu odada ip eğirip sabaha kadar dikiş dikerek iş yaptıklarını anlatmaktadır.

Ammā mu'cizāt-ı zebān-ı gevher-eřşānları ²³

3.10. Dil ve El Mucizesi²⁴

Çün Ḥasan ve Hüseyin raḡıya'llāhu te'ālā 'anhümā teşnelükden řikāyet iderler[d]i, zebān-ı mübārekleri menba'-ı zülāl-i irfān olan deḥānuna virirler idi. Teřnelükleri zā'il olup sı ḳāb olurlar idi. Ve Selmān raḡıya'llāhu 'anh üç yüz ḥurmā ağacın yemiş virince kırk vaḳıyye ḳilā vermegeki her vaḳıyye ol zamānda kırk dirhem idi, kitābete kesilmiş idi. Ḥazret-i Risālet-penāḥ řalātu'llāhi 'aleyh ve sellem Selmān ḥazretleriniñ řāḥibi olan Yehüdi ḳ'den iştira itdüler ve zıkr olunan ḳadar naḥleyi yed-i mü'eyyedleriyle dikdiler, Hemān bir naḥleyi Ḥazret-i 'Ömer raḡıya'llāhu te'ālā 'anh didi ki: Cümle Ḥazret'[üñ] şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem dikdiḡi naḥl ol sene yemiş virdi. Ancak Ḥazret-i 'Ömer'üñ di[k]diḡi virmedi. Resül-i Ekrem şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem buyurdılar ki "Mā ře'nu ḥāziḥü ḳ'Ömer." didi "Ene ḡarestuhā Yā Resülallāḥ". Pes Ḥazret-i Resül şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ol naḥleyi çıkarup gerü dikdiler. Ol yıl yemiş virdi ve emvāl-i ḡanı ḳmetden bir beyza çarḳ miḳdār ḳilā getürdiler. Mübārek zebānların etrāfına ḳolandırup vezn itdiler. Bı ḳem ü kāst rāst kırk vaḳıyye geldi. Selmān-ı Fārisi [yi] ol ḳilā-y-ıla alarak Yehüdi ḳ'den taḥli ř buyurdılar.

Hız. Muhammed'in dil ve el mucizesi şu şekilde anlatılmaktadır:

²² Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri, No: 773, Varak 134b.

²³ İnci saçan dil mucizesi.

²⁴ Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri, No:773, Varak 134b.

Hazreti Muhammed torunları Hasan ve Hüseyin susadığı zaman dudaklarıyla onlara dokunur ve onların susuzluklarını giderirdi. Ayrıca Selman-ı Farisi'nin kendi yaşadıklarıyla ilgili rivayeti şöyledir:

Selman'ın bir Yahudi'ye yüklü bir borcu vardır. Hazreti Muhammed'in elinin mucizesiyle tarlasındaki fidanların artan bereketi sonucu bütün borcunu ödemesi anlatılmaktadır. Aynı bağlamda Hz. Ömer'in diktiği fidanlar meyve vermeyince Hz. Muhammed'in, Hz. Ömer'in fidanlarını söküp kendi eliyle tekrar diktikten sonra aynı yıl yemiş vermesi ve bol kazanç temin etmesi mucizeleri anlatılmaktadır.

Eser burada Hz. Muhammed'e dua ederek tamamlanmıştır.

*Temmet. Ve şalla'llāhu 'alā seyyidīnā ve nebiyyīnā Muḥammedīn şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem teslī ḥmen keş ı ḥren keş ı ḥā.*²⁵

SONUÇ

Üzerinde çalıştığımız Naat Mecmuası 18. yüzyıl başında derlenmiş, Hz. Muhammed ile ilgili yazılmış; naat, miraciye, münacat ve hilyelerin toplandığı bir mecmuadır. Mecmua'nın son kısmında yer alan mensur bölüm Hz. Muhammed'in fiziki özelliklerini anlatan ve fiziki uzuvlarıyla gerçekleşen mucizeleri hadislerle ele alan bir orta nesir örneğidir.

Üç varaktan oluşan mensur bölümün öncelikle transkripsiyonlu şekilde okuması yapılmış ve incelenmiştir. Mensur risaleye konu olan Hz. Peygamber ve onun azalarından doğan on mucize, hikayeleriyle yer almaktadır. Yan başlıklar halinde bölüm başı yapılan ve Hz. Peygamber'e ait olan mucizeler önce günümüz Türkçesiyle transkripsiyonlu olarak verildi ve altına metnin özeti yapıldı.

Mensur risalede Hz. Muhammed'in Nübüvvet Mührü yani peygamberlik mührü tarifinden sonra; baş, göz, kulak, el ayak, ağız, diş, dil gibi fizik organlarıyla gerçekleşen mucizeler ve onların dayandığı hikayeler tek tek izah edilmiş ve incelenmiştir.

KAYNAKÇA

- Akkuş, M. (2007). Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası. Edebi Türler ve Tarzlar. Erzurum: Fenomen Yayınları, s. 117,118,159,160,162,181, 182.
- Çelebioğlu, Â. (1998). "Türk Edebiyatında Manzum Dîni Eserler" Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları, İstanbul: MEB Yayınları.
- Gürbüz, M. (2011). "Kâbilî'nin "Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eşâr"Adlı Şiir Mecmuası." Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kut, G. (1986). "Mecmûa" Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi. C. 6. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kur'ân-ı Kerîm Meali. (2006). Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Levend, A. S. (1972). Dini Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri, Türk Dili Araştırmaları Yılığ, Belleten, Ankara. Naat Mecmuası, Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri No, 773, Varak132a-134b.
- Uzun, M. İ. (2005). "Muhammed, TDV İslam Ansiklopedisi. Türk Ed." C.30. Ankara.
- Uzun, M. İ. (2003). "Mecmûa". TDV İslam Ansiklopedisi. C.28. Ankara.
- Uzun, M. İ. (2005). "Mirâciyye". TDV İslam Ansiklopedisi. C. 30. İstanbul.
- Pala, İ. (2014). Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü. İstanbul: Kapı Yayınları S, 300.
- Yeniterzi, E. (2002). Türk Edebiyatında Naatlara Dair. C. 11. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları

²⁵ Türkiye Türkçesi: "Tamamlandı. Hz. Muhammed'e binlerce selam olsun."

الحمد و حمدی عبده

و صلی الله علی رسول و حبیب محمد عبده و رسوله لانی عبده
 حضرت خاتم رسالت صلوات و سلامه علیه مبارک
 و منور ظهر اسلام اولاد ظاهر اظهر ازنده که خاتم نبوت بیان او
 خاتم مسک قبیلندن اولمعه روایات صحیح ابله انصیاح
 و بیان اولنور که **اولگای بیستادن** اولاد روایانند بر وجه شوق
 تفتین و تلخیص اولنمان بود که بعضی صمامه مقداری بر نضغه نمانند
 یعنی سطح بدنده بارز و در تفرق بر قرینله مایل غده لطیفه ابدی که
 او زنده سبیل شکلنده سیاه اولمق و حنی روایت اولنند در
 السنده کورنگه سبز و سیاه اولمق و حنی روایت اولنند در
 سبیل بدن ستم لطفه نسبت حجره مائل اولوب لون شعور و تایل
 انظما میلگی رنگ سبز خام اولسی خلاصه کلمات حفاظ
 محمد بن اولور **نایبا** کتبین ستم بظ منور رنگ ایمننده یا خود
 یا بیله اده اولسنده و حنی روایات وارد در کن اصح روایات
 کتف ستم بظنک سیرینه اوزب اولمقد رفته که از اول قلب ستم بظننده
 اولمق روایات تا و سید ایدر حاکم بن حکم بن عینه در روایت ایدر که
 حق جل و علی خضر تری بهر تنی که بعث الله ایدی بدین ستم بظننده
 و ارا ایدی التابزم بعینه غزل حبیب الله محمد رسول الله صلی الله علیه و
 مهر نبوت و بت اندری مبارک کتف تری ارا سنده ایدی **نایبا**
 اختلاف انبیا که اول مهر نبوت اوزره خط مکتوب وار ستم
 کی محمد رسول الله یا زلمت در کیمی ستم فانک منصور یا زلمت ستم
 الله و حمدی نام کله و ظاهرنده توجه حبیب کتف فانک منصور
 یا زلمت در کیمی ستم

صحیح الاخبار صحیح سیر اوزرہ کیسوی مبارک مشکبوی رنگ
 معجزات بابہ سے روایت خالد بن الولید اوزرہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 سے راہبہک رطقیہ سے وارا بدی ہر گاہ ہر گاہ اول طاقیہ سے
 کیر ابیدی اول کون کہ شکر شام اول محارہ ابیدی اول طاقیہ سے
 بولما بحق زباده مخزون اولوب بعد التفتیش لولعی فوق الحد منبسط
 اولدی سببندہ سوال ابیدیر اول طاقیہ سے بوی وکوی خضر جہان
 نہان ابیدی اول زمان راوس شہ لظہرین خلقین نور ربہ مبارک
 صاحبین اصحابہ توزیع ہووردیر ناصیہ شہ لظہرینہ برقاج
 تار سکیا روضی تاکہ اعطای ہووردیر کہ بندگی آنے طاقیہ سے خرد
 ابیدوب نج سعادت اپنہ دم ہر موکہ کہ اول کلاہ ہائمدہ
 ابیدی ظفر مقرر ابیدی ہووردیر روضی روی مبارک **مستفاد**
بیانی
 حضرت سلمان فارسی رضی اللہ عنہ درم ویدر کہ حضرت مغزیہ بنت
 ہارونہ یا بنتوب بنی ہمراہ ابیدی ام المؤمنین عائشہ رضی عنہا
 منہ لئذہ التذیر حضرت عائشہ بنت ابی بکر رضی عنہا علیہ الصلوٰۃ والسلام
 سے تسمیہ سوال ابیدیر ابیدی بار رسول اللہ مبارک را
 ویکم انجون اکیئہ حاضر بولمیزی سہیلہ انصاریہ درم غاربت الدم
 الملت ووشدی خانہ تارکین ابیدی ابیدی بولہ دم سہیلہ سعادت
 کلکہ کز جبین بسینکوز درم بستعاع ساطع اولوب خانہ روضی
 اولدی اول نور لامع برنوی ایلمہ سوزن کم کشتہ بی بولدم **قطع**
 ای نور دادہ شمع خست ہر و ماہ راہ زلفت شکستہ رونق مشک سیاہ
 نور آکہ از روی تو لامعت ہر در ارفع از رخ و نا آکہ را خست بر کون
 برج بخت الشہن مالک رضی اللہ عنہ زبا زینتہ وار ویدر او کلمیہ طعم نور دی
 اول طعام بر کیر لے منزل بچندہ جون مہماند طعام صنیہ قانع اولدی حضرت
 الشہ حارہ لے سہوردی اول مندی آنشہ بر اقدیر کلمہ در صکرہ آنشد

آن نژاد سودگی جفا روی و بر ابلیس یا نامش در هر کج
 ای دور حکمتند سوال ایندیله مومر الیه نس مور و کله
 یومندیل الیه کاهی رسالت بناه جنیب الیه حضرت تبارک
 یوز لرین سید روحی هر گاه که لب یوز فیصله و سخن
 از الیه ایروز **اما معجزات عاب** **بایک** منور که س که صحنه
 ایزت شد که اول حضرت سجده که قد ایزدن کورر لر ایدی
 خضر ندن وحی کورر روی و سجده کم اید نطقه کورر لر بر کورر
 وحی کورر روی نطقه کم عایش صد لکه رضی الله عنهما و این اید
 قال رسول الله صلی الله علیه وسلم انی فی الطلوع کما اری فی الضوء و انی
 اری من خلفی کما اری فی امامی **اما معجزات کوشن وحی نبوتی**
 در دور که نیجه که بیدار لغوی حالده استدر لر در رخ ایده و وحی او که اید
 یوم بزرده عیاس دن یوز وقیه النون فدا استدر عیاس اظهار
 عدم قدرت ابدوب نه روز و کنورین ویدی حضرت مخرنوجوت
 علیه افضل الصلوات بیور و لکه اول زرد لکه ام الفضله کاشه زک
 دید کله اگر ستم کله کورر فیه و الا اولامه فتمت الیک من عیاس روی
 بیجه استدر که حضرت سولای جبر ایل جنر و بر روی عیاس سلامه
 کلدی و وحی رسول الله فیندر جمادات گمان ایندی روی و
 حجر و در اسلام عیاسک یار رسول الله و بر لر در و مسموع حضرت اولو در
اما معجزات دست بیمنت به ندری دست مبارک کاهی هر نه به طوفیه
 حیر و برکت بیدا اولو روی بر جنبنده بر اوج زاینه و حیره کفاره سجدنده
 جمله سنگ چشمه اصابت اید و کی کمی و کف برین فزنده سنگ زبیره
 شمع اید کلر کبی و ام معبد کوشندنه حلب اید که لب کبیر حلب
 اید کلر کبی دست بد مؤید لر لکه طعام برکت بولوب نهادن حج کبیره و فای
 اید کبیر کبی و اصابع مشر که روی ارا سندن جو بان ما کبیر نطقه کم کت سیرده
 تفصیل اولفت در این طحانک یوز نطقه مبارک لرین مسج اید کلر نطقه یوز لر
 پر یوز و ضیا اولوب آینه مثال عیاس ماه کورر یوز روی **اما معجزات**

اما معجزات ظاهر اظهر لری

خاتم نبوت اظهر معجزات که ذکر می سبق ایلدی اما معجزات قدم
 جابر الصغری رضی الله عنه ایدر منفرده بر جاہ وار ایلدی صوبه
 غایتده شور و ناخوش ایلدی اول حضرت شکایت ایلدی برکن
 کنور و ب مبارک ایاقلین ایلدی بوددی و فرمانده صوبه
 قنیه و کلمه شین و خوشکوار اولدی و وحی بعضی احوالده
 قدم ایلدی که آنرا ایلدی صحنه ایلدی و وحی جابر رضی الله عنه
 حکایت ایلدی ایدر که دینم وار ایلدی تخت لمانک حاصله
 هوکه وفا ایلدی کن حضرت عرض ایلدی تخت لمانک قدم بخیده فنا
 حضرت مبارک ایاقلین وضع ایلدی ایلدی او تور و غمای
 جابر کلسو هو و ایلدی دعوت ایلدی و جمله سنک دینی
 اول محصولدن وفا ایلدی ایلدی استوفی ادا ایلدی اما معجزات
و پان باهر البیان بوددی که انسن مالک رضی الله عنه
 خانه خرد بر اچی قولو وار ایلدی لهاب و بیان شهر نظری اول
 جابه القا ایلدی سنو کلمه سن اولدی که طریقه جبر او ملطانو
 قیود حنی و غندی و کلنوم ابن اخصین رضی الله عنه چنگ ایلدی
 حاربه ایلدی کن حلقه ملرینه اوق طوقندی مبارک اغزلر صوبه
 طوقندی و ایلدی صورت لولدی و محمد صباک الی قانبار
 ایلدی که و ب باند سا مبارک اغزلی صوبه ایلدی شفا بولدی و رالی
 کلمه سن حضور نور زینه کنور لری و ایلدی مقطوعه سنی نخنده وضع
 ایلدی مبارک اغزلی صوبه طوقندی و اوق و ایلدی مبارک
 شفا بولدی و خارده صدیق آنکده قدمنه زحم مارالم و روده مبارک
 اغزلی صوبه ایلدی شفا بولدی و جار سن اویس حضرت مبارک
 وحی رلق شهر نظر ایلدی شفا بولدی و مفضلت کتب سیر و وحی حق
 معجزات باند سردر اما معجزات اسنان نور افشان لری تکلم

کلمات را بنامی نمایای از به بر نور ظاهر اولور دیگر تو ندر حاله و شوی
 اولور دی عا صد رضی الله تعالی عنهما ایدر بر شکی نوبت بنام ایدی
 و چره ده چرخم توغ ایدی قدوم بهجت ایدر حمزه به نشه لفظ ایدر کلید
 چره چرخ فالاد و غین اظهار انیدم بیور دیگر که ای فایده اش
 که فیکر و غننه سکار چرخ ایدر لم دید که تو غننه ایدر بر صبا
 در افت نکرند بر نور خشنده تا بان اولدی و اول قدر است از اولدی
 ستغای ایدر بعض شنوان رسمان اگر دیگر و بعض حاصه دیگر تا نخواست
 زمانه ذکر فروغی باقی ایدی اما مخرج است زبان که **رافاشتری**
 چون حسن حسین رضی الله تعالی عنهما نشه کدن شکایت
 ایدر لری زبان مبارک لری منبع زلال عرفان اولدی و مانده در زکری
 نشه کلری زامل اولور سیراب اولور لری ایدی و سیراب رضی الله
 عنه او حیونده چرخان کتب و کتب فرق و فیه طلا و بر که هر وقتیه
 زمانه فرق در رسم ایدی کتا بنه سیراب ایدی حضرت رسالت
 بنام صلوة الله علیه وسلم سیراب حضرت سیراب صحابی اولدی ایدر
 اشته ایدر ذکر اولدی کدر خنده دیدن بود لری و دیگر بد نماز رخک
 عرضی الله تعالی عنده دیدی کجا حضرت دید که یک نخل اول سنه کت
 اخی حضرت عمر دیدی و بریدی رسول کرم بود دیگر که ما شان بده
 دیدی اما عنده یار رسول الله بس حضرت رسول اول نخله حضرت
 کیر و دیگر بریم اول بل پیش و بریدی و اموال غننه کدن بر بینه
 کتور دیگر مبارک زبان کین اطرافنه طولاندر و وزن ایدر
 و کاست راست فرق و فیه کلری سلمان فارسی اول طایفه کتور
 یهودون تخمین بیور دیگر مصلی الله علیه و سلم
 و بنیای محمد صلی الله علیه و سلم کما کتور کتور

کتور دیگر مبارک زبان کین اطرافنه طولاندر و وزن ایدر
 و کاست راست فرق و فیه کلری سلمان فارسی اول طایفه کتور
 یهودون تخمین بیور دیگر مصلی الله علیه و سلم
 و بنیای محمد صلی الله علیه و سلم کما کتور کتور

